

УДК 364.65:316.344.5
DOI 10.31499/2618-0715.1(16).2026.355737

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Паламарчук Ольга, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

ORCID: 0000-0002-6783-8380

E-mail: olgapalamarcuk42@gmail.com

Габа Ірина, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

ORCID: 0000-0003-4606-4504

E-mail: gabaira@ukr.net

У статті досліджується роль систематичності як ключового інструменту соціального підприємництва в інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади. Обґрунтовано, що саме систематичність перетворює окремі соціально-підприємницькі ініціативи на ефективну інституційну платформу для комплексної інтеграції. Доведено, що успіх інтеграції залежить від синергетичного поєднання трьох взаємодоповнювальних видів підтримки: емоційної (спрямованої на відновлення психологічної рівноваги та формування почуття приналежності), інформаційної (що забезпечує орієнтацію в новому соціальному середовищі та підвищення автономності) та практичної (спрямованої на забезпечення ресурсів для економічної самостійності). Констатовано, що соціальне підприємство виступає інтеграційним майданчиком, який одночасно поєднує ці виміри підтримки в єдиному просторі. Запропонована модель сприяє переходу внутрішньо переміщених осіб від стану вимушеної залежності до активної соціально-економічної суб'єктності, що є основою для їх повноцінного включення в життя громади.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, соціальна інтеграція, соціальне підприємництво, систематичність, емоційна підтримка, інформаційна підтримка, практична підтримка, соціально-економічна суб'єктність.

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AS A TOOL FOR FACILITATING THE SOCIAL INTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

Palamarchuk Olha, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor of the Department of Psychology and Social Work, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-6783-8380

E-mail: olgapalamarcuk42@gmail.com

Haba Iryna, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Psychology and Social Work, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-4606-4504

E-mail: gabaira@ukr.net

The article examines the role of systematicity as a key tool of social entrepreneurship in the integration of internally displaced persons (IDPs) into host communities. It is substantiated that systematicity is what transforms isolated social entrepreneurship initiatives into an effective institutional platform for comprehensive integration. It is proven that successful integration depends on the synergistic combination of three complementary types of support: emotional (aimed at restoring psychological balance and fostering a sense of belonging), informational (which ensures orientation in the new social environment and enhances autonomy), and practical (aimed at providing resources for economic self-sufficiency). It is established that the social enterprise serves as an integration platform that simultaneously combines these dimensions of support within a unified space. The proposed model facilitates the transition of IDPs from a state of forced dependence to active socio-economic agency, which forms the basis for their full inclusion in community life.

Social entrepreneurship in the context of the integration of internally displaced persons is complex. It includes economic, social and cultural activities, creates conditions for social cohesion, reduces the risk of social isolation, promotes the development of independence and adaptation skills. Creating an effective system of social entrepreneurship requires a comprehensive approach, community involvement, coordination between institutions and constant monitoring of results. Such an approach ensures not only the economic activity of displaced persons, but also their full social integration into host communities, which should become a key goal of modern social initiatives in Ukraine.

The article outlines prospects for further research, particularly regarding the development of practical social work tools for implementing this model and exploring the role of the social worker as a mediator in integration processes.

Keywords: *internally displaced persons, social integration, social entrepreneurship, systematicity, emotional support, informational support, practical support, socio-economic subjectivity.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Переміщення, яке зумовлене внутрішніми соціально-економічними та політичними факторами в Україні, спричинило поглиблення соціально-економічних і соціально-психологічних проблем, пов'язаних з інтеграцією внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади. За даними досліджень О. Балакіревої та Е. Лібанової, вимушене переселення супроводжується втратою соціального капіталу, нестабільністю зайнятості та підвищенням ризиком соціального виключення, що ускладнює процеси адаптації та включення внутрішньо переміщених осіб у суспільне життя.

Одним із ключових чинників успішної соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб науковці визначають економічну самостійність і доступ до продуктивної зайнятості. Як зазначає О. Панькова, обмежені можливості реалізації професійного потенціалу сприяють формуванню залежності від соціальної допомоги та знижують рівень соціальної активності переселенців [4, с. 102]. Це свідчить про недостатню ефективність традиційних механізмів соціальної підтримки без залучення інструментів економічного включення.

У цьому контексті соціальне підприємництво розглядається як перспективний інструмент поєднання соціальної місії з підприємницькою діяльністю. За визначенням Ж. Дефурні, соціальне підприємництво орієнтоване на створення соціальної цінності шляхом інноваційних рішень і активного залучення вразливих груп до економічних процесів. Подібної позиції дотримується М. Ніссенс, які підкреслюють роль соціальних підприємств у формуванні інклюзивних ринків праці та зміцненні соціальної згуртованості громад [13, с. 49].

Разом із тим, українські дослідження засвідчують, що потенціал соціального підприємництва у роботі з внутрішньо переміщеними особами залишається недостатньо реалізованим. Як зазначають А. Колот та В. Антонюк, відсутність системної державної підтримки й чітких інституційних механізмів стримує розвиток соціальних підприємств

як інструменту соціальної інтеграції. У результаті більшість ініціатив має локальний характер і не інтегрується у ширші програми соціальної роботи.

Таким чином, проблема визначення ролі соціального підприємництва у сприянні соціальній інтеграції внутрішньо переміщених осіб набуває особливої наукової та практичної значущості. Її розв'язання сприятиме розвитку теоретичних підходів до інклюзії вразливих груп населення та створенню ефективних моделей соціальної роботи, спрямованих на підвищення економічної самостійності, соціальної участі та стійкості внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах [5, 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб та роль різних механізмів підтримки в цьому процесі є предметом активної наукової уваги. Зокрема, Ю. Білан, Г. Міщук, І. Рощик та В. Кроль (2024) розглядають проблеми та виклики соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у місцевих громадах, акцентуючи увагу на низькому рівні участі переселенців у суспільному житті та потребі в комплексних стратегіях включення [4]. Соціально-економічні аспекти включення внутрішньо переміщених осіб у суспільні процеси, що передбачають пошук механізмів покращення їхнього доступу до ринку праці та послуг, розкриті в дослідженні Т. Перехудова (2022), яке акцентує увагу на соціально-трудовій інтеграції та необхідності вдосконалення стимулів для реалізації трудового потенціалу переселенців [5].

У вітчизняній науковій літературі інтеграційні процеси (2022) також розглядаються в межах соціально-економічного розвитку громад і потребують міжінституційної взаємодії для їх успішної реалізації, що представлено у праці В. Поліщук, Н. Олексюк та О. Бачинської (2023) як складова ширшої стратегії розвитку територіальних громад та сприяння включенню внутрішньо переміщених осіб у соціально-економічне життя приймаючих громад [6]. Водночас у низці наукових досліджень акцентується увага на недостатньому рівні систематизованого аналізу ролі соціального підприємництва як ефективного механізму сприяння інтеграційним процесам. Зокрема, І. Онікієнко, Л. Братченко та О. Комарова (2023) у своїх дослідженнях здійснюють аналіз соціокультурних проєктів, спрямованих на адаптацію внутрішньо переміщених осіб та розвиток соціального підприємництва, наголошуючи на значущості соціокультурної діяльності як чинника подолання бар'єрів соціальної ізоляції переселенців [3].

У контексті соціального підприємництва як загальної концепції та її розвитку в Україні, О. Бражко та А. Надежденко (2023) зазначають, що сучасні виклики, зокрема ті, що пов'язані з внутрішнім переміщенням населення, створюють додаткові підстави для розширення діяльності соціальних підприємств та посилення їхнього внеску у вирішення соціально-правових проблем [2]. У дослідженні В. Турчак і В. Швед (2025) розглядається молодіжне соціальне підприємництво як чинник соціально-економічного розвитку та підкреслюється роль молоді у підтримці вразливих категорій, включно з внутрішньо переміщеними особами, через впровадження підприємницьких ініціатив [8].

Таким чином, існуючі наукові публікації підтверджують важливість комплексного підходу до соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб, де соціальне підприємництво може виступати як інструмент створення умов для реалізації соціального потенціалу переселенців, сприяння їхній економічній включеності та побудови соціальних зв'язків у громадах. Водночас у науковій літературі залишається недостатньо висвітленим комплексний аналіз впливу соціального підприємництва на різні виміри інтеграційних процесів внутрішньо переміщених осіб, що зумовлює наукову актуальність цього дослідження.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «соціальне підприємництво» має англійське походження та дослівно перекладається як «підприємництво з соціальною метою» [7]. У дослідженнях науковців (Ю. Білан, Г. Міщук, І. Рощик, В. Кроль, Т. Перехудова, В. Турчак, В. Швед, О. Бражко, А. Надежденко та ін.) соціальне підприємництво трактується як комплексна діяльність, спрямована на створення соціальної цінності через інноваційні механізми, залучення вразливих груп населення та забезпечення економічної й соціальної інтеграції. Зокрема, Ю. Білан та Г. Міщук підкреслюють, що соціальне підприємництво дозволяє внутрішньо переміщеним особам не лише отримати економічні ресурси, а й налагодити соціальні зв'язки у приймаючих громадах, що створює умови для подолання соціальної ізоляції та формування відчуття приналежності [1, с.730].

У межах сучасних наукових підходів соціальне підприємництво розглядається як багатовимірний інструмент сприяння соціальній інтеграції внутрішньо переміщених осіб, що поєднує економічні, соціальні та громадські компоненти. Його специфіка полягає у поєднанні підприємницької діяльності з чітко окресленою соціальною місією, спрямованою на подолання соціальної вразливості окремих груп населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб. У цьому контексті соціальне підприємництво виступає не лише джерелом доходу, а й механізмом відновлення соціальних зв'язків і включення переселенців у життя приймаючих громад.

Як зазначає Т. Перехудова, соціальне підприємництво функціонує як ефективний інструмент економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб, оскільки створює можливості для їх залучення до процесів працевлаштування та надання або споживання соціально значущих послуг [5, с. 145]. Участь внутрішньо переміщених осіб в економічній діяльності соціальних підприємств сприяє зниженню рівня залежності від соціальної допомоги та формуванню стабільних джерел доходу, що є важливою передумовою їхньої довгострокової інтеграції.

Водночас економічний вимір соціального підприємництва тісно пов'язаний із соціальним, оскільки зайнятість у межах таких ініціатив супроводжується розвитком професійних навичок, підвищенням самооцінки та відновленням відчуття соціальної значущості у внутрішньо переміщених осіб. Соціальні підприємства часто створюють інклюзивне середовище, у якому враховуються специфічні потреби переселенців, зокрема психологічні, адаптаційні та комунікативні, що сприяє подоланню бар'єрів соціальної ізоляції.

Крім того, соціальне підприємництво виконує функцію посередника між внутрішньо переміщеними особами та приймаючими громадами. Через спільну участь у виробничих, сервісних або соціокультурних проєктах відбувається формування горизонтальних соціальних зв'язків, зростає рівень довіри та взаєморозуміння між різними групами населення. Таким чином, соціальні підприємства сприяють не лише індивідуальній інтеграції внутрішньо переміщених осіб, а й зміцненню соціальної згуртованості на локальному рівні.

Отже, соціальне підприємництво як інструмент сприяння соціальній інтеграції внутрішньо переміщених осіб проявляється через комплексний вплив на економічну самостійність, соціальну включеність та громадську активність переселенців. Положення, висловлені Т. Перехудовою, дозволяють розглядати соціальне підприємництво як важливий елемент інтеграційної політики, здатний забезпечити сталі умови для адаптації внутрішньо переміщених осіб та їх повноцінної участі у соціально-економічному житті приймаючих громад.

У свою чергу І. Онікієнко та Л. Братченко аналізують соціально-культурні проєкти як частину соціального підприємництва, які поєднують економічну, культурну та освітню

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

складові. Науковці підкреслюють, що такі ініціативи допомагають формувати довгострокові зв'язки між внутрішньо переміщеними особами та приймаючими громадами, а також зменшують ризик соціальної напруженості [3, с.12].

В. Турчак і В. Швед наголошують, що молодіжне соціальне підприємництво є важливим чинником не лише економічного розвитку, а й соціальної інтеграції вразливих категорій населення, серед яких внутрішньо переміщені особи займають ключове місце. Молодь, залучена до соціальних ініціатив, здатна не лише створювати робочі місця, а й формувати мережі підтримки, організовувати культурні та освітні проекти, що підвищують рівень залучення переселенців у громаду [8, с.436]. Таким чином, соціальне підприємництво розглядається як багатовимірний інструмент, що поєднує економічну активність із соціальною відповідальністю.

Особливо важливою є концептуалізація принципів соціального підприємництва для інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Ключові принципи включають:

- соціальну цінність – орієнтація на користь для вразливих груп та їхню адаптацію;
- інноваційність – застосування нових підходів до вирішення соціальних проблем;
- інклюзивність – активне залучення переселенців до прийняття рішень та розвитку громади;
- системність та багатовимірність – комплексне поєднання економічних, соціальних і культурних заходів для стійкого результату.

Ю. Білан і Г. Міщук підкреслюють, що ефективне соціальне підприємництво має ґрунтуватися на координації між органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та бізнесом, що дозволяє створювати інтегровані програми підтримки переселенців [1, с.732]. О. Бражко наголошує, що підприємницькі проекти, орієнтовані на внутрішньо переміщених осіб, мають враховувати культурні, соціальні та психологічні аспекти адаптації, адже економічна активність без соціальної підтримки може не призвести до реальної інтеграції [2, с.9].

Особливу увагу приділено механізмам соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах. Це включає надання консультацій, наставництво, організацію навчальних та культурних заходів, а також практичну допомогу у започаткуванні власного бізнесу або інтеграції у локальний ринок праці. Такі заходи дозволяють формувати у переселенців навички самостійності, соціальної взаємодії та впевненості у власних силах. Згідно з дослідженнями І. Онікієнко та Л. Братченко, соціальні підприємницькі ініціативи, які поєднують культурні, освітні та економічні складові, забезпечують більш ефективну адаптацію внутрішньо переміщених осіб та створюють умови для стійкої інтеграції у приймаючі громади [3, с.15].

Ключовим фактором успіху соціального підприємництва в інтеграції внутрішньо переміщених осіб є систематичність діяльності. Систематичність виступає не просто атрибутом організації процесу, а саме том інструментом, який перетворює соціальне підприємство з надавача окремих послуг на ефективну платформу для комплексної адаптації та включення людей у громаду. Саме завдяки систематичності соціальне підприємництво може ефективно виконувати свою інтеграційну місію, перетворюючи вразливість внутрішньо переміщених осіб на їхню соціально-економічну суб'єктність та сприяючи їхньому стабільному включенню в життя приймаючої громади. Важливим у цьому контексті є багатовимірний підхід, який поєднує емоційну, інформаційну та практичну підтримку [8, с. 437]. Емоційна підтримка допомагає внутрішньо переміщеним особам відчути себе прийнятими, інформаційна – зорієнтуватися у нових умовах життя, а практична – забезпечує ресурсами для подолання щоденних труднощів (рис.1.).

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Рис. 1. Модель середовищної інтеграції внутрішньо переміщених осіб через механізми соціального підприємництва

Зазначені на рис. 1. види підтримки мають комплексний і взаємодоповнювальний характер у процесі соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Емоційна підтримка, що реалізується через довіру, співпереживання, визнання пережитого досвіду та створення безпечного комунікативного простору, відіграє ключову роль у відновленні психологічної рівноваги внутрішньо переміщених осіб. Вона сприяє зниженню рівня тривожності, подоланню почуття відчуженості та формуванню відчуття належності до нової соціальної спільноти, що є базовою передумовою подальшої соціальної активності.

Інформаційна підтримка, у свою чергу, виконує орієнтаційну та адаптаційну функції. Надання актуальної, доступної та структурованої інформації щодо можливостей працевлаштування, соціальних послуг, правового статусу, освітніх і медичних ресурсів дозволяє внутрішньо переміщеним особам краще орієнтуватися в нових соціально-економічних умовах. Така підтримка зменшує ризики дезадаптації, сприяє прийняттю обґрунтованих рішень та підвищує рівень автономності внутрішньо переміщених осіб у взаємодії з інституціями приймаючої громади.

Практична підтримка спрямована на безпосереднє забезпечення внутрішньо переміщених осіб матеріальними, організаційними та сервісними ресурсами, необхідними для подолання щоденних життєвих труднощів. Вона може включати допомогу у працевлаштуванні, доступ до житла, фінансову підтримку, професійне навчання або участь у соціальних підприємствах. Саме практична складова підтримки створює умови для переходу від стану вимушеної залежності до активної позиції самозабезпечення.

У контексті соціального підприємництва ці форми підтримки інтегруються у цілісну модель соціального включення внутрішньо переміщених осіб. Соціальні підприємства поєднують емоційно підтримувальне середовище, інформаційний супровід та практичні

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

можливості зайнятості, що дозволяє забезпечити сталий інтеграційний ефект. Такий підхід сприяє не лише задоволенню нагальних потреб внутрішньо переміщених осіб, а й формуванню їхньої соціальної та економічної суб'єктності.

Емоційна, інформаційна та практична підтримка виступають ключовими структурними компонентами механізму соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Їх поєднання в межах діяльності соціальних підприємств підсилює інтеграційний потенціал переселенців, сприяє відновленню соціальних зв'язків і забезпечує умови для їх повноцінного включення у життя приймаючих громад.

Таким чином, соціальне підприємництво у контексті інтеграції внутрішньо переміщених осіб має комплексний характер. Воно включає економічні, соціальні та культурні заходи, формує умови для соціальної згуртованості, знижує ризик соціальної ізоляції, сприяє розвитку навичок самостійності та адаптації. Створення ефективної системи соціального підприємництва потребує комплексного підходу, залучення громади, координації між інституціями та постійного моніторингу результатів. Такий підхід забезпечує не лише економічну активність переселенців, а й їхню повноцінну соціальну інтеграцію у приймаючі громади, що має стати ключовою метою сучасних соціальних ініціатив в Україні.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отримані результати дослідження дозволяють концептуалізувати систематичність як фундаментальний методологічний принцип соціальної роботи в контексті соціального підприємництва. Систематичність забезпечує синергетичну взаємодію триєдиної підтримки внутрішньо переміщених осіб – емоційної, інформаційної та практичної. Ця взаємодія розглядається не як сума окремих видів допомоги, а як комплексний вплив, спрямований на зміну позиції особистості: від стану пасивної залежності до активної соціально-економічної суб'єктності. Таким чином, систематичність формує теоретико-методичну основу для перетворення соціального підприємства з майданчика надання послуг на інституційну платформу соціалізації та інтеграції, де процес відновлення соціальних зв'язків та професійної ідентичності є керованим, передбачуваним і науково обґрунтованим.

Перспективи подальших наукових розвідок мають бути спрямовані на операціоналізацію та впровадження запропонованої триєдиної моделі підтримки (емоційно-інформаційно-практичної) у практику супроводу внутрішньо переміщених осіб. Актуальним завданням є дослідження ролі соціального працівника як посередника між внутрішньо переміщеною особою, соціальним підприємством та громадою, а також моделювання ефективних механізмів міжсекторної взаємодії для створення цілісного інтеграційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білан Ю., Міщук Г., Рощик І., Кроль В. Social integration of internally displaced persons in Ukraine: Problems and challenges for governing local communities. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. Vol. 22, No. 1. P. 728–740. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.57](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.57)
2. Бражко О. Основні тенденції соціально-правових проблем розвитку соціального підприємництва в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Право. 2023. Т. 14. С. 7–15. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2023-14-27-7-15>
3. Онікієнко І., Братченко Л., Комарова О. Соціально-культурні проекти як важливий чинник адаптації внутрішньо переміщених осіб та розвитку соціального підприємництва в умовах російсько-української війни. Київ : Каравела, 2023. 210 с.
4. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Стан, проблеми та шляхи реалізації підприємницької активності внутрішньо переміщених осіб в Україні в контексті соціальної справедливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19. Ч. 2. С. 101–105. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fcf8e0dd-1597-4c72-85c3-22cf0906a3ec/content> (дата запити: 12.01.2026)
5. Перехудова Т. Social assistance provision to displaced persons on the principle of social and labor inclusion. *Демографія та соціальна економіка (Demography and Social Economy)*. 2022. № 3 (49). С. 145–161. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2022.03.145>
6. Поліщук В. А., Олексюк Н. С., Бачинська О. М. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади: соціально-економічний аспект. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 6 (1). С. 82–89. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-6-1>
7. Соціальне підприємництво. Вікіпедія. 2026. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Social_entrepreneurship (дата запити: 12.01.2026)
8. Турчак В., Швед В. Молодіжне соціальне підприємництво як шлях до відновлення економіки країни. *Моделювання розвитку економічних систем (Modeling the Development of the Economic Systems)*. 2025. № 1. С. 436–442. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-56>
9. Чесакова М., Бортун К., Логвиненко В., Молотай В., Тимошик Н. Enhancing Social Protection Policy for Internally Displaced Persons in the Context of War. *Огляд економіки та фінансів (Review of Economics and Finance)*. 2023. Vol. 21. P. 1405–1413.
10. Шапошникова І. В., Пристай І. Р. Стратегія та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. № 2 (18). С. 34–45. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04>
11. Шмечка М. П., Думанська О. С. Комплексний підхід та інфраструктурні виклики в інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. № 2 (18). С. 46–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-2-5>
12. Dees J. G. The Meaning of “Social Entrepreneurship”. *Stanford/CASE at Duke University*. Routledge, 2021. 290 с. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429324529>

REFERENCES

1. Bilan, Yu., Mishchuk, H., Roshchuk, I., Krol, V. (2024). Social integration of internally displaced persons in Ukraine: Problems and challenges for governing local communities. *Problems and Perspectives in Management*. Vol. 22, No. 1. P. 728–740. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.57](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.57) [in English].
2. Brazhko, O. (2023). Osnovni tendentsii sotsialno-pravovykh problem rozvytku sotsialnoho pidpnyemnytstva v Ukraini [Main trends in socio-legal problems of social entrepreneurship development in Ukraine]. Seria: Pravo. T. 14. S. 7–15. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2023-14-27-7-15> [in Ukrainian].
3. Onikiienko, I., Bratchenko, L., Komarova, O. (2023). Sotsialno-kulturni proiekytaky vzhlyvnyi chynnyk adaptatsii vnutrishno peremishchenykh osib ta rozvytku sotsialnoho pidpnyemnytstva v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [Socio-cultural projects as an important factor in the adaptation of internally displaced persons and the development of social entrepreneurship in the context of the Russian-Ukrainian war]. Kyiv : Karavela, 210 s. [in Ukrainian].
4. Pankova, O. V., Kasperovych, O. Yu. (2018). Stan, problemy ta shliakhy realizatsii pidpnyemnytstoi aktyvnosti vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini v konteksti sotsialnoi spravedlyvosti [Status, problems and ways of implementing entrepreneurial activity of internally

- displaced persons in Ukraine in the context of social justice]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Seria: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo. Vyp. 19. Ch. 2. S. 101–105. [in Ukrainian].
5. Perekhudova, T. (2022). Social assistance provision to displaced persons on the principle of social and labor inclusion. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika (Demography and Social Economy)*. № 3 (49). S. 145–161. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2022.03.145> [in English].
6. Polishchuk, V. A., Oleksiuk, N. S., Bachynska, O. M. (2023). Intehratsiia vnutrishno peremishchenykh osib u pryimaiuchi hromady: sotsialno-ekonomichni aspekt [Integration of internally displaced persons into host communities: socio-economic aspect]. *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*. № 6 (1). S. 82–89. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-6-1> [in Ukrainian].
7. Sotsialne pidpriemnytstvo [Social entrepreneurship]. *Wikipediia*. 2026. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Social_entrepreneurship [in Ukrainian].
8. Turchak, V., Shved, V. (2025). Molodizhne sotsialne pidpriemnytstvo yak shliakh do vidnovlennia ekonomiky krainy [Youth social entrepreneurship as a way to restore the country's economy]. *Modeliuvannia rozvytku ekonomichnykh system (Modeling the Development of the Economic Systems)*. № 1. S. 436–442. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-56> [in Ukrainian].
9. Chesakova, M., Bortun, K., Lohvynenko, V., Molotai, V., Tymoshyk, N. (2023). Enhancing Social Protection Policy for Internally Displaced Persons in the Context of War. *Ohliad ekonomiky ta finansiv (Review of Economics and Finance)*. Vol. 21. P. 1405–1413. [in English].
10. Shaposhnykova, I. V., Prystai, I. R. (2024). Stratehii ta vyklyky intehratsii vnutrishno peremishchenykh osib u terytorialnykh hromadakh v umovakh voiennoho stanu [Strategies and challenges of integrating internally displaced persons in territorial communities under martial law]. *Publichne upravlinnia ta sotsialna robota*. № 2 (18). S. 34–45. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04> [in Ukrainian].
11. Shmecha, M. P., Dumanska, O. S. (2024). Kompleksnyi pidkhid ta infrastruktorni vyklyky v intehratsii vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Comprehensive approach and infrastructure challenges in the integration of internally displaced persons in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta sotsialna robota*. № 2 (18). S. 46–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-2-5> [in Ukrainian].
12. Dees, J. G. (2021). *The Meaning of "Social Entrepreneurship"*. Stanford/CASE at Duke University. Routledge. 290 s. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429324529> [in English].

Дата першого надходження статті до видання – 10.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 3.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 27.03.2026